

ב"ה

פרשת כי תבוא

להיות לו לעם סגולה

תבוא כו, חי.

מה הפירוש "עם סגולה"

ב"סגולה" – בניגוד ל"רפואה" שנעשית בדרך הטבע – "אין ידוע לנו היאך באה הרפואה על ידי עשיית דבר זה"¹, כי, "יש ענינים מרפאים בדרך רפואה וטבע, ויש שהם מרפאים בדרך סגולה, שעל פי דרך הטבע אין דרך להיות רפואה על ידי זה אליו, ומכל מקום יש איזה סגולה בדרך רחוקה ונפלאה במה שאינה מושגת בהשגת והשכלת הרופאים הטבעיים להיות על ידי זה רפואה זו"², כלומר, אין אנו מבינים את התכונה שבדבר זה שעושה אותו ל"סגולה", אלא, שהחוש מעיד – מהתוצאה. (פעולת הדבר) – שזוהי "סגולה". ונמצא, ש"סגולה הוא דבר שלמעלה מהשגת השכל"³.

ולכן מצינו חילוק בין רפואה לסגולה – בהלכות שבת: בנוגע לרפואה במקום שיש חילול שבת – סומכים על דעת הרופא⁴ (וכן סומכים על דעת החולה, גם בניגוד לדעת הרופא⁵), ובמקום שיש חילוקי דעות – הולכים אחר הרוב⁶. מה שאין כן בנוגע ל"סגולה" – כל זמן שאין יודעים בבירור ובוודאות שזוהי סגולה (בדוקה, שכבר ריפאה לאחרים), אסור לעשותה בשבת⁷.

וטעם הדבר – כי, "רפואה" היא על פי שכל, ולכן סדר ואופן פעולתה נקבע לפי כללי השכל (דעת הרופא, בתר רוב, וכיוצא בזה), מה שאין כן "סגולה" שהיא למעלה מהשכל, לא שייכים בה כללי השכל, כלומר, גדרי השכל

¹ שו"ע אדה"ז או"ח ס"ט"א ס"יג. וראה פיה"מ להרמב"ם יומא פ"ח מ"ה. מו"נ ח"ג פל"ז. אוה"ח יתרו יט, ה (ד"ה והייתם). ועוד.

² לקו"ת שה"ש יב, ד.

³ ד"ה ועתה אם שמוע גוי והייתם לי סגולה גוי תר"ס (סה"מ תר"ס ע"י קלט). וראה גם ד"ה זה באוה"ח יתרו ס"ע תתה.

⁴ טושו"ע ואדה"ז או"ח ס"כ"ח ס"י. רמב"ם הל' שבת רפ"ב.

⁵ שו"ע אדה"ז שם ס"י"ב (ממג"א שם סק"ו).

⁶ ראה טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סתרי"ח ס"ג (ס"ד). רמב"ם הל' שביתת עשור פ"ב ה"ח.

⁷ ראה שו"ת צ"צ או"ח ס"י"ח. וראה אנציק' תלמודית (כרך יג) ערך חולה ע"י רס; ע"י רסב. וש"י.

אינם הוכחה על סגולה שהיא למעלה מהשכל, ובמילא, אסור להשתמש בה בשבת עד שיודעים בוודאות שזוהי סגולה.

וזוהי גם שייכותה של "סגולה" למתן-תורה, שאז נקראו כל בני ישראל בשם "סגולה", כמו שכתוב⁸ "והייתם לי סגולה מכל העמים גו'" – כי, במתן תורה נתחדש אצל בני ישראל ענין שלמעלה מהשכל.

ובהקדמה: החידוש דמתן תורה הוא, שאז ביטל הקב"ה את הגזירה המפרדת בין עליונים ותחתונים, "ואמר, התחתונים יעלו לעליונים, והעליונים ירדו לתחתונים"⁹, היינו, שנעשה קשר וחיבור בין רוחניות ("עליונים") לגשמיות ("תחתונים"), בין התורה למציאות העולם – שהתורה נעשית בעל הבית על העולם, לשנות את מציאות העולם ולהעלותו למעלת התורה¹⁰.

וחידוש זה שנעשה במתן תורה בכללות העולם, נפעל בפרטיות על ידי עבודתם של בני ישראל - על ידי קיום התורה והמצוות פועל יהודי בירור וזיכוך חלקו בעולם¹¹, ובמילא מעלה הוא גם את כללות העולם, כפסק דין הרמב"ם¹²: "צריך כל אדם שיראה . . . כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . . עשה מצוה אחת הרי הכריע . . . את כל העולם כולו לכף זכות וגרם . . . להם תשועה והצלה", ונמצא, שעל ידי בירור חלקו בעולם הרי הוא מכריע את כללות העולם לכף זכות.

וענין זה (פעולת התורה בעולם על ידי עבודתם של בני ישראל) הוא למעלה מהשכל, כי: על פי שכל, כלומר, על פי סדר השתלשלות, אין שייכות בין גשמיות ורוחניות, ולכן, עד מתן תורה היתה הגזירה ש"בני רומי לא ירדו לסוריא, ובני סוריא לא יעלו לרומי" (עליונים לא ירדו לתחתונים, ותחתונים לא יעלו לעליונים); ורק במתן תורה, שאז היתה התגלות העצמות (שאינו מוגדר כלל בהגדרים דסדר השתלשלות), כמו שכתוב¹³ "אנכי הוי' אלקיך גו'" – הנה על ידי זה דוקא בטלה הגזירה¹⁴, ונעשה חיבור בין רוחניות וגשמיות, כך שהתורה יכולה לפעול עליה בעולם.

ונוסף לכך שכללות פעולת התורה בעולם הוא ענין שלמעלה מהשכל, הרי, גם זה שפעולת התורה בעולם נעשית על ידי עבודתם של בני ישראל, הוא ענין שלמעלה מהשכל – דכיון שבני ישראל הם "המעט מכל העמים"¹⁵, ולא עוד אלא שכן הוא גם בעם ישראל גופא, ששומרי תורה ומצוות הם מיעוט לגבי שאר בני ישראל (וכמאמר

⁸ יתרו יט, ה.

⁹ תנחומא וארא ט"ו

¹⁰ ראה בפרטיות בשה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 4-723. ושי"נ.

¹¹ ראה תניא פל"ז.

¹² ה' תשובה פ"ג ה"ד.

¹³ יתרו כ, ב.

¹⁴ ראה גם סה"מ מלוקט ח"ג ע' ע. ובכ"מ.

¹⁵ ואתחנן ז, ז. וראה גם תורת מנחם התועודיות ח"ב ע' 313 ואילך.

רבותינו ז"ל¹⁶ "ראה הקב"ה שצדיקים מועטין כו"י), ולא עוד אלא שאצל שומרי תורה ומצוות גופא, רוב זמנם הולך על ענינים גשמיים, ורק מיעוט זמנם מוקדש בשביל ענינים רוחניים¹⁷ - כיצד יתכן שבמיעוט זמן המוקדש לקיום התורה והמצוות על ידי מיעוט מבני ישראל שומרי תורה ומצוות, יוכלו לפרוץ את ההעלם והסתר דכללות העולם, ולהעלות את כללות העולם!?

אלא שזהו ענין שלמעלה מהשכל, למעלה מסדר השתלשלות - שכן, על ידי קיום התורה והמצוות נעשית הדביקות דבני ישראל בהקב"ה [כמו שכתוב¹⁸ "ואתם הדבקים בה' אלקיכם גו'", "דביקות" דייקא, היינו, לא רק באופן של התקשרות, שמורה על שני דברים שנעשה קשר ביניהם, אלא באופן של דביקות, שנעשים דבר אחד ממש¹⁹], כפי שהוא למעלה מסדר השתלשלות.

...הענין ד"סגולה" שנתחדש בבני ישראל במתן תורה הוא בכח האבות: "תלת אבהון אלין אקרון סגולה . . . ודא הוא דכתיב והייתם לי סגולה מכל העמים"²⁰, "פירוש, שחסד גבורה תפארת (ענינם של שלושת האבות²¹: אברהם - חסד (אהבה), יצחק - גבורה (יראה), יעקב - תפארת (רחמים)) הם סגו"ל"²², "סגולה הוא גם כן מענין סגול, שהם שלוש נקודות, שהם חסד גבורה תפארת, שהן בחינת שלוש אבות . . . כשהן אחוזים יחד"²³, "והיינו התכללות חסד גבורה תפארת"²⁴, כמרומו בתמונת ה"סגול" (או "סגולתא"²⁵) - שלש נקודות יחדיו, "בחינת ימין שמאל ואמצע, שהקו האמצעי הוא המחבר ומייחד גם כן שני הקוין דימין ושמאל להיות מתכללים יחד כו"²⁶.

והענין בזה: החידוש בתמונת שלש הנקודות ד"סגול" לגבי תמונת שלש הנקודות ד"שורוק"²⁷ - ששלש הנקודות ד"שורוק" הם זה תחת זה²⁸, היינו, ששלש הקוין חסד גבורה ותפארת הם (לא בבת אחת, אלא) זה לאחרי זה, מה שאין כן שלש הנקודות דסגול הם יחדיו, היינו, התכללות שלש הקוין חסד גבורה תפארת ביחד.

והחילוק שביניהם - ששלש הקוין זה לאחרי זה, הוא ענין שעל פי שכל והגבלה, וישנו גם בעניני העולם, ובפשטות, שבזמן מסויים נמצא האדם בתנועה של חסד, ולאחרי זה נמצא בתנועה של גבורה;

¹⁶ יומא לח, ב. הובא בתניא פ"א.

¹⁷ ראה גם לקו"ש ח"ל ע"י 213.

¹⁸ ואתחנן ד, ד.

¹⁹ ראה תורת מנחם - התועדויות ח"ג ע"י 277 ואילך. ושי"נ.

²⁰ זחי"ג קיט, ב.

²¹ ראה ספר הערכים - חב"ד ערך אבות בתחלתו. ושי"נ.

²² מקי"מ (להרמ"ז) לזחר שם.

²³ אוה"ת שבערה 38.

²⁴ סה"מ תר"ס שבערה 38.

²⁵ ראה לקו"ת שה"ש יג, א.

²⁶ תו"א וישלח כד, ד.

²⁷ ראה תו"א ויחי מז, א.

²⁸ דוגמת הספירות בעולם התהו שהיו "מפורדים זה תחת זה" (תו"א וישלח שם).

אבל שלש הקוין ביחד (סגול), הוא ענין שלמעלה מהשכל ולמעלה מהגבלה – ענין של" סגולה – "כי: על פי שכל והגבלה אי אפשר שיהיו קוין הפכיים ביחד, שהרי בשעה שהאדם נמצא בתנועה של חסד, אינו יכול להיות בתנועה של גבורה, ובשעה שנמצא בתנועה של גבורה אינו יכול להיות בתנועה של חסד; ורק בעניני קדושה, היינו, בעניני אלקות, יכולים להיות כל הקוין יחד – כיון שקדושה ואלקות הם למעלה מהגבלות, ובלשון הידוע: "נמנע הנמנעות".

...ויש לקשר כל הנזכר לעיל עם דברי הגמרא²⁹ "מאי סגולה" – שיש בזה שתי דעות – "ספר תורה . . דיקלא דאכיל מיניה תמרי":

ובהקדמה – ש"סגולה" פירושה "אוצר" . . כלי יקר ואבנים טובות שהמלכים גונזים אותם"³⁰, היינו, שמצד גודל היוקר שלהם אין משתמשים בהם, אלא אוספים וגונזים אותם.

וענין זה שייך לכללות העבודה דקיום התורה והמצוות – שהוא ענין של "סגולה" (כנזכר לעיל בארוכה) – שהיא בדוגמת אסיפת וקיבוץ אוצר יקר שאין משתמשים בו אלא גונזים אותו, כמאמר רבותינו ז"ל³¹ "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", ועד שאפילו בעולם האצילות הרי זה "כמונח בקופסא"³² (שאין משתמשים בזה), אבל לאידך, הרי זה "כמונח בקופסא", כלומר, שמונח ועומד מוכן להתגלות לעתיד לבוא, שאז יהיה עיקר הגילוי ד"שכר מצוה" ש"היא מצוה עצמה"³³, - השכר דגן-עדן הוא רק זה שנהנין מ"זיו תורתן ועבודתן", ואילו "תורתן ועבודתן" עצמה – נשארת אוצר גנוז, ותתגלה לעתיד לבוא. וזהו "מאי סגולה" . . ספר תורה" – שבזה מרומז שכללות ענין התורה (ומצוותיה) הוא בבחינת "אוצר", כנזכר לעיל.

אמנם, ענין זה אינו מספיק עדיין, שהרי, כדי שלימוד התורה יהיה כדבעי דרושים כמה תנאים, ומהם: לימוד מתוך אהבה ויראה דוקא³⁴, ו"אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא"³⁵; לימוד "לשמה" דוקא, מה שאין כן כאשר חסר ה"לשמה", ועל אחת כמה וכמה כאשר הלימוד הוא "שלא לשמה" – אפילו בדקות, ועל אחת כמה וכמה באופן ירוד, "על מנת לקנתר"³⁶.

²⁹ ב"ק פז, ב. ושי"נ.

³⁰ פרש"י יתרו עה"פ (ד"ה סגולה).

³¹ קידושין לט, ב. ושי"נ.

³² ראה תורת מנחם שם ע' 198. ושי"נ.

³³ תניא פלייט (נב, ב).

³⁴ ראה תניא שם (נג, ב). קונטרס עץ החיים פי"א-יב.

³⁵ ראה תקו"ז ת"י (כה, ב). הובא בתניא וקונטרס עה"ח שם.

³⁶ ראה תוס' ברכות יז, סע"א, ובהנסמן עה"ג שם.

ולכן מוסיפה הגמרא – "מאי סגולה . . דיקלא דאכיל מיניה תמרי": איתא בגמרא³⁷: "מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים". ומרומז גם בתיבת "לולב" ("כפות תמרים"³⁸) - אותיות "לו לב"³⁹, היינו, שה"לב" דבני ישראל הוא "לו", לאביהם שבשמים.

ומצד ה"לב אחד" לאביו שבשמים שישנו בכל אחד ואחת מישראל, שזוהי נקודת היהדות שהיא בשלימותה אצל כל אחד ואחת מישראל מבלי הבט על מעמדו ומצבו – יש בו ענין ה"סגולה"; ולא עוד אלא שסוף-סוף יומשך ויבוא בהתגלות – שזוהי ההוספה ("דיקלא) דאכל מיניה תמרי", דקל שעושה פירות – שנקודת היהדות ("לב אחד") תתגלה ותבוא בפועל (עשיית פירות).

קטע משיחת יום א' פ' פינחס, י"ג תמוז. רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשי"ב ח"ג ע' 60.

³⁷ סוכה מה, ב.

³⁸ אמור כג, מ.

³⁹ זח"א רסז, ב. תקו"ז ת"ו (כג, א). תכ"א (נו, ב).

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה